

(המשך מעמוד 21)

אליהו הנביא / שיחזיק אותי בידיו ויובילני / הכיטחון הוא רק באלוהים / כשאני עוצם עיני לרגע כדי לא לראות / הנעשה סביבי, ולשכוח לשניה את ההלם / שפקד אותי, / אז אני רואה אותך / עומדת בחלון ומסתכלת רחוק, רחוק בי אופק / באם אני חוזר, /

אני רואה הרחובות, הפרדסים / אני שומע קולות הילדים שנולדו בארץ / אני שומע דמיונות הלב שלהם / כאילו שאני חווה בתחיית המתים, / מתים אי אפשר להשמיד, / מי שהיה פעם בגיהי נום, / פעם שנייה כבר אין לו מה לפחד, / משחו כמו מגנט מושך אותי לשם, / שם מולדתי, שם אשתי, ילדים / מולדתי את ליבי, / למרות הכל נעשה לי קר וצמרמורת עוברת בגבי כמו ברק, / אני רואה פריחת הפרחים / ובכי הרוח מסתובב ורוקד ורקוד מטורף, / ולא רואים כלום בעולם ורק רואים שמיים / כאילו סוף העולם.

אתה כמו משותק / אינך יכול להבין מה קורה לך, / האם זה הסוף? / נלחמת כל-יך הרבה זמן על חתיכת לחם, / ישנת על ספסלים, למדת בשייכות, / רצית להכניס לעצמך את כל התורה, / היית בגיטו וראית במורעיניך אלפי אחים ואחיות / ושאלת עצמך: מה זה? אמת

4000 יהודים נהרגים. אתה לא תחזור לשם. אתה תיסע לישראל, אבל זה יקח זמן, הדברים שהוא אמר לי חיזקו בי את הר תקווה לחזור פעם הביתה.

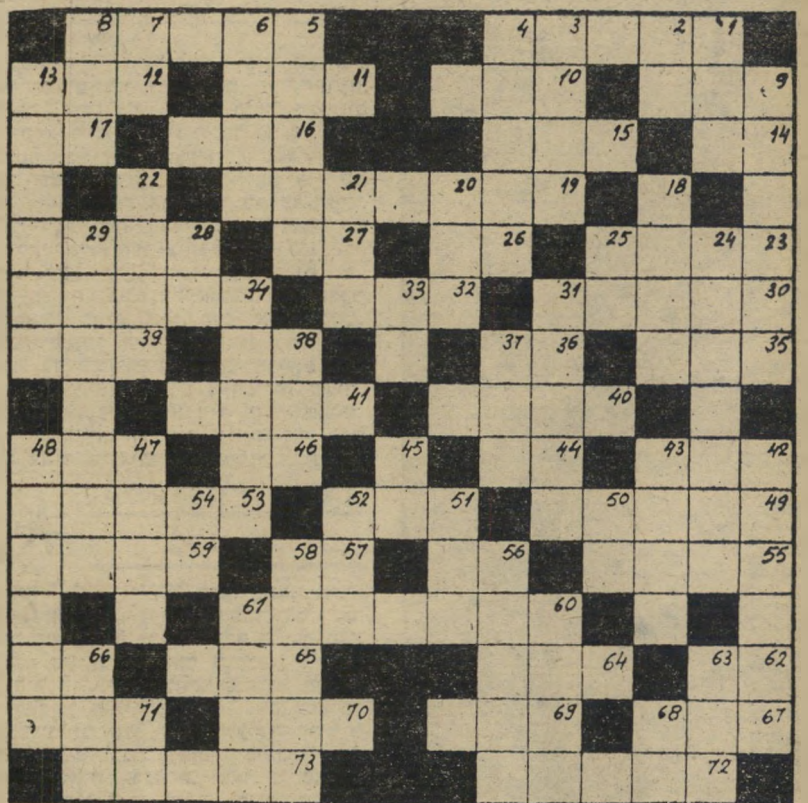
פעם שנייה חילתי ב'73'. היה לי שם חבר טוב, בחור טוב ונאמן בשם אליהו גוע, שעזר לי. חיו יוצאים לי פצעים גדולים על הרגליים. הם היו צומחים והיה צריך לחתוך אותם. זה נמשך שלושה חודשים וחשבתי שאני אשאר בלי רגליים.

אבל לא הפסקתי לקוות. החזקתי מעמד הרבה זמן, והרבה מתו מסביבי, אבל גם תי שיתנו לי לחזור לישראל, רק לצאת ולהישאר שם. עד היום האחרון לא האמינו לי שאני לא מרגל. הם חשבו שעבדתי עם האמריקאים ועם האנגלים ועם הש.ב. אמרתי להם: מה אתם רוצים ממני? אף פעם לא הייתי מרגל, אמרו לי: אתה איש חזק ויכול להחזיק מעמד, אבל בכל-זאת כדאי שתספר לנו. אפילו הקציין הזה שבא לבקר אותי כשהייתי חולה, אפילו הוא אמר זאת. בסוף אמרתי להם: אם אתם כאלה, ואם אתם יודעים שאני מרגל, אז תביאו לי הוכחה".

הם הפיצו בכל המחנות שהייתי מאוור

1891

תשבץ השופם הזה

מאונך: (1) כסא נמוך. (5) מדינה אויבת. (9) עוף מאכל. (10) כבשן. (11) סוללה. (12) "מלטה...". (14) בהמה גסה. (15) עם הארץ. (16) בית אריות. (17) בין שתי נקודות עובר כזה ישר אחד. (19) תופעה ישראלית המכערת את נוף הארץ. (23) קוסמוס. (26) מספק פלוגה. (27) מבני נוח. (28) בעל חי ממשפחת המכרסמים. (30) ליקר עשוי מהדרים. (32) תהום מעמקי ים. (34) גל אדיר. (35) פסח על שני הסעיפים. (36) גוף. (38) מוקש. (39) "לה ולגדעון". (40) קערה, מושב לעשות צרכים. (41) הר אלוף המרוויין ביותר בצה"ל. (42) מלחמה בה פותח הצד המפחד מהתקפה עליו. (44) לא קשה הפוך. (46) כנף הבגוד. (47) מלך ישראל. (49) אשה שבעלה נטשה בלי גט. (51) מאבני הריחים. (53) כחש. (55) שר "בטחוני". (56) תו נגינה. (57) דימיון. (59) הצלחה. (60) מנהיג פועלי שהתקיף את 41 מאוין. (62) אביון. (64) מסימני הקלפים. (65) זונה תנכית. (66) יען ש... (67) פרי. (69) צמח נוי. (70) לאן? לטיני. (71) היה

לנבות היורעאלי. (72) ירק מאכל. (73) הענקה. **מאונך:**

(1) אחד המזלות. (2) סוד. (3) קפרי טל. (4) חג שמח. (5) פסולת מת' כת. (6) ריקנות, חוסר אוויר. (7) סימון לשם האלוהים. (8) סיל. (9) יבשת בה נמצאים ישראלים רבים. (13) אחת האגדות שנוספו במלחמה. (18) חותך לפרוסות. (20) רעב. (21) ריבית קצוצה. (22) מירח בשמן — בטקס הכתרת מלך. (24) שר חוץ פעיל. (25) תשלום לרשות. (27) בן משפחה. (29) אלוף פיקוד. (31) נהר באירופה המזרחית. (33) ענף. (34) מתכת. (37) מתייקר וחסר באירופה. (38) בעל חי עקשן. (42) רפסודה. (43) תינוק. (45) צליל. (47) בעל חי טורף. (48) שכונה בחיפה. (50) ראשי תיבות המשמשים לסימון תוספת למכתב. (51) ריקוד. (52) התייקר בימים אלה. (54) תו נגינה. (56) סמל יהודי. (58) ש.י. (60) תואר אצולה. (61) עומד במקום נמוך בסולם ההתפתחות. (63) חינוג, ללא תוצאות. (66) סעודה. (68) כלי הקשה. (71) בסיס.

400 מכתבים כתב יהודה כגן ושלה לאשתו בגב' עתיים. המכתבים נכתבו באידיש. כל מכתב שלו היה שיר עצוב, ואורך, ורק על המעטפה היה האסיר כותב את הכתובת ברוסית ובלועזית. בתמונה: מעטפת המכתב האחרון שכתב יהודה לרוזה, אשר הגיע לאחר שהיה כבר בבית.

או שקר? / היית פרטיון, אנשים נלחמו למיגור השונאים / כדי שדבר כזה לא יחזור שנית. / אכלת סוליות נעליך, כדי לא למות מרעב. / נלחמת בצבא האדום מלנינגרד עד אלבה, / היית כברלין בין אלה שלא התביישו לומר / לפשיסטים הגרמניים שהם מדברים עם יהודי ששמו יהודה.

האם זהו גורלו של אדם, לעבור דרך כת מרה וארוכה, / ללא חבר, ללא ידיד, לבד כמו אבן, / לאף אחד לא איכפת שאתה קיים או לא, / כל יום אני מחכה לשמוע סוף-סוף אני אדם חופשי, / יכול לנסוע לביתי, למשפחתי, / לאשה שלא חדלה לחזק דמעותיה במשך 11 שנה. /

אני לא יודע מאיפה לוקחים כל-יך הרבה כוח, / כדי שאפשר יהיה להחזיק מעמד.

אני כותב, כתב יהודה כגן לאשתו, כי אומרים שעלידי כך נעשה יותר קל על הלב. רוזה יקרה סלחי, לי על הכתוב, אולי יצאתי מדעתי...". רוזה היקרה, כתב כגן ב-6.11.73. אני מודיעך בשמחה שקיבלתי היתרי-יצאה. היום הזה מסתיים בשמחה. ב-12 לחודש אני יוצא למוסקבה. שם יהיו לי יותר צרות מאשר עד עתה. אני צריך לקבל הוויזות משגרירות הולנד ועוד. יעשו לי כל מיני קשיים. אין לי אצל מי להיות במוסקבה. רק אלוהים ושמיים בעזרי. היתר ניתן מ-1.11 עד 12.11. ממוסקבה אכתוב לך.

אלוהים יעזור, סיים את מכתבו ה-400. ובקרב נהיה כידוע עם כל עם ישראל. להראות בקרוב בארצנו הקטנטונת והי נחמד. אמן. נשיקות לילדים (לכל ילדי הארץ). נשקף את כולם! הדבר היחיד שאני רוצה זה להיות יחד עימך. להתראות!

המכתב האחרון

הם ביקשו מהאסירים שיר ציאו ממני את הסודות ולשינו להם. אבל האסירים מסרו להם שאינם מצליחים להיר ציא ממני שום דבר.

עבודה קשה ומכתבים הביתה

התקופה הקשה ביותר היתה "הלי כשהתחרתי מחמנתי. חייתי בודד. כל הזמן היה נדמה לי שכל אחד ברחוב עוקב אחרי. קשה לי להסביר איך נשארתי בחיים אחרי 10 שנים במחנות הרוסיים. אבל אולי בגלל שני דברים, שהם הצילו אותי: קודם כל, עבדתי. עבדתי קשה כל הזמן, כמו שהייתי רגיל עוד מנעורי ומהארץ. ובזמן החופשי שלי כתבתי מכתבים לאשתי. כתבתי לה למעלה מ-400 מכתבים. היא שומרת על כולם. "הנה, למשל, מכתב בצורת שיר שכתבתי תי לה:

"רוזה היקרה שלי, את שואלת אם העולם זדוק? / העולם הוא טוב, רק האנשים רעים. / יש לי בית, בית-אבא, אשה היתה לי / איבדתי הכל, אני הרוס. / בחיים יכולים להימצא תמיד בסכנה. / עבור כולם אני באמת השיפ האמיתי / איבדתי את החופש, את החברים והידידים. / בודד אני עם המרירות שלי. / את השירים האלה כותב לך אני בדמעות. / הנייר הלבן ספוג בדימעותי. / אני היהודי הנודד ולא משורר / את ליבי המר אני שופך לפניך."

ואחובתי / הדרך קשה מאוד קשה, עם כל צעד קשה יותר ויותר / ואין כוחות להחזיק את הרגליים. / הן שוקעות עמוק עמוק בהרי השלג, / והרוח תחזק שורקת ושורטת בפנים. / עוד צעד ועוד צעד, העיקר לצאת מהשטח / ועלידי כך לצאת מדרך-המרה. / הסכנה גדולה. איפה

חשבץ 1891

זוהי חידה חשבונית. כל ריבוע מסמל ספרה. לאותן הספרות יש אותם סימנים. בעורתן של פעולות היסוד וחבור, יש למצוא איזון ספרה מציון כל סמל של ריבוע.

